

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

III. Quid sit libera volitio in Deo, & quid superaddat actui necessario?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

Quo primario: primarius autem effectus quasi formalis essentiae Diuinæ, est reddere Deum omnipotentem, & primum exemplar omnium creaturarum; secundarius verò sunt ipsæ creaturæ, ut possibiles & exemplabiles à Diuina essentia.

37. Ad tertium dico, voluntatem Diuinam ad utramque bonitatem ferri necessariò, sed ad increatam primariò, ad creatam verò secundariò; quia ad hanc fertur, ut connexam cum increata, & ut consequentem ad illam, ut effectum ad causam, & ut exemplatum ad exemplar. Vnde concedo, in ratione necessitatis simpliciter, eodem modo esse necessariam bonitatem essentialem creatam, atque increatam, quamuis hæc sit necessaria necessitate primaria, & independente; illa secundaria & dependente à primaria; nam quā necessitate Deus est participabilis, & omnipotens, eadem necessitate creaturæ sunt participatiuæ, & possibiles; nam hæc necessariò consequuntur ex Deo participabili, & omnipotente. Nego autem, Diuinam voluntatem pendere à bonitate creata, sicut nec pendet ab increata; quoniam ad eas non tendit cum dependentia causalitatis; tamen utramque in suo genere necessariò requirit, vnam primariò, aliam secundariò. Nec repugnat aliquid esse in Deo necessarium necessitate primaria, aliquid verò necessarium, necessitate secundaria fundata in primaria, ut constat de cognitione, quam Deus habet de se ipso, & de creaturis possibilibus, ut necessariò connexis cum sua essentia.

38. Ad quartum, nego consequentiam, eiusque probationem: nam nec relationes Diuinæ, ut sic, adæquant voluntatem Diuinam, & tamen necessariò diliguntur à Deo: quia ad hoc, ut aliquid sit necessariò diligibile, sufficit, ut sit necessariò connexum cum obiecto primario, necessariò dilecto.

39. Ad quintum, concedo, quòd Deus æqualiter diligit se, & creaturas ex parte actus, inæqualiter verò ex parte obiecti: tum quia se ipsum diligit, ut obiectum primarium, creaturas verò, ut obiectum secundarium: tum quia se ipsum diligit iuxta suam propriam amabilitatem, creaturas verò iuxta amabilitatem ipsarum: ad vnum quodque enim Deus fertur, iuxta mensuram perfectionis ipsius rei. Sicut se ipsum, & creaturas æqualiter cognoscit Deus ex parte actus, quia eodem indiuisibili actu se ipsum, & creaturas cognoscit, inæqualiter verò ex parte obiecti, quia se ipsum primariò, & secundum cognoscibilitatem infinitam, creaturas verò secundariò, & secundum cognoscibilitatem finitam. Ex his patet ad sextum.

40. Ad septimum, nego Antecedens; ad cuius probationem nego, fundamentum omnis bonitatis esse existentiam actualement, sed fundamentum bonitatis existentialis esse existentiam actualement, fundamentum verò

bonitatis essentialis esse existentiam possibilem.

41. Ad octauum, maiorem esse veram de amore efficaci, falsam verò de inefficaci, & simplici tantum complacentia, quæ ad rem tendit simplici affectu, complacendo sibi tantum in bonitate, quam in ea supponit: voluntas igitur Diuina amat in creatura possibilem eam bonitatem, quam supponit exemplariter causabilem ab exemplari Diuino, secundum hanc, vel illam participationem bonitatis Diuinæ.

42. Ad nonum, primò nego antecedens; nam etiam beati necessariò amant creaturas possibiles, ut necessariò connexas cum omnipotentia Dei, præsertim quas cognoscunt cognitione beata. Secundò nego consequentiam, nam beatus, quia diligit creaturas per actum elicitum distinctum, potest ab illis omnem actum suspendere: Deus verò, quia diligit creaturas per actum substantem, & indistinctum, nequit omnem actum ab illis suspendere.

43. Ad decimum, nego minorem; ad cuius probationem nego, ex eo quòd Spiritus Sanctus procedit ex amore creaturarum, procedere ex non Deo; quia procedendo ex amore creaturarum, non procedit formaliter ex creaturis, sed ex amore creaturarum, qui formaliter est Deus. Creaturæ autem solum concurrunt ad processionem Spiritus sancti, ut obiectum extrinsecè terminans, non ut principium intrinsecè spirans. Etenim Spiritus sanctus, dicitur solum procedere ex principio spirante, non autem obiecto terminante, saltem secundariò.

44. Ad vndecimum, nego antecedens; ad probationem dico, malum possibile odio haberi à Deo, non ut formaliter expressum in Verbo, sed ut potens existere extra Verbum; quo pacto non odio habetur, ut est in Deo, sed ut potens existere in se ipso, eo modo quo malum potest in se ipso existere. Quamquam malum non exprimitur in Verbo Diuino immediatè, & per se, sed mediante opposito bono, quo priuat, ut constat de ijs, quæ supra docuimus de cognitione Dei circa non entia.

SECTIO III.

Quid sit libera volitio in Deo, & quid superaddat actui necessario?

45. **H**æc est vna ex difficultatibus humano ingenio inextricabilis, quæ Aristotelem 8. Phys. coëgit asserere, Deum agere ex necessitate naturæ, ne, si illum faceret liberum, mutabilem faceret per liberam volitionem, quæ potuisset in Deo non esse. Hanc Vasquez nodum insolubilem appellat, solis beatis mentibus manifestum; Suarez vnum nostræ religionis

Aristotel.

Vasquez.

gionis

Molina.

gionis mysterium, quod in hac vita cognosci non potest; Molina de numero eorū, quæ ab humana mente in hac vita comprehendere non possunt. Erratio difficultatis est: Quoniam volitio est perfectio intrinseca, existens in ipso volente, cum sit actus immanens, & vitalis, de cuius essentia est, ut sit coniunctus cum ipso principio vitæ: igitur libera volitio Dei, est intrinseca perfectio in ipso Deo; sed hanc potuit Deus non habere: ergo aliqua intrinseca perfectio in Deo est, quæ potuit in Deo non esse: & contra, aliqua perfectio in Deo non est, quæ potuit in Deo esse. Ad hanc difficultatem solvendam varij excogitati sunt modi dicendi.

Caietanus.

46. Primus est Caietani 1. p. q. 19. art. 2. §. ad hoc potest, & art. 3. §. ad hoc: quem sequitur Fonseca 1. 7. Metaphy. c. 8. q. 5. sect. 4. & 5. & Salas 1. 2. q. 6. a. 3. tra. 3. disput. 1. sect. 8. asserentis, liberam volitionem esse intrinsecam perfectionem in Deo, quæ potuit in Deo non esse. Fundamentum Caietani est. Quia perfectio libera est conditio diminuens, denotans, quod suum oppositum non sit imperfectio: est enim hæc perfectio tantum extensiva, quæ Deus extenditur ad volita extra se.

Fonseca.
Salas.

47. Confirmat Fonseca. Quoniam non repugnat, hanc liberam perfectionem potuisse in Deo non esse, & tamen de facto illam identificari cum Deo. Nam hoc ipso, quod aliqua perfectio adiungitur Deo, fit de substantia Dei, sicut Filiatio, & spiratio passiva, statim ac per productionem adiunguntur Deo, identificantur cum natura ipsa Dei.

48. Verum hæc sententia merito ab omnibus rejicitur, cum faciat Deum mutabilem, potentialem, & intrinsecè compositum; implicat enim, posse Deum identificari cum volitione mundi, quæ potuit non esse; sicut & cum volitione mundi, quæ potuit esse; alioqui eadē perfectio posset simul existere, & non existere; existere ut necessaria, non existere ut libera. Nec exemplum de Relationibus Divinis quicquam probat, quia illæ sunt omnino necessariae, nec potuerunt in Deo non esse; implicat autem, ut quod potuit non esse, identificetur cum Deo; nam simul esset perfectio libera, & necessaria; libera, quatenus potuit non esse; necessaria, quatenus identificaretur cum Deo, cuius esse, est ipsum necesse esse, ut Patres, & Theologi loquuntur. Tum quia relationes Divinæ in nullo signo eternitatis sunt, aut esse possunt distinctæ ab essentia Dei, sed semper sunt actu, & necessario identificate cum illa; non enim putandum est, quod in aliquo eternitatis signo, vel instanti siue naturæ, siue originis relationes fuerint distinctæ ab essentia, & postea unitæ & identificate cum eadem essentia: implicat enim, si semel ponitur relationes Divinæ in aliquo signo distinctæ ab essentia, ut in alio signo postea identificetur cum eadem essentia, quia quod est distinctum ab alio, implicat, ut fiat idem cum illo.

Actus verò liberi potuerunt in Deo non esse, atque adeo cum Deo non identificari; ergo de facto non identificantur. Consequentia probatur, quia isti actus debuerunt in aliquo instanti eternitatis distingui ab ipso Deo, quia non possunt alio modo concipi, ut liberæ perfectiones Dei, nisi ut actus liberè elicti à voluntate Dei: implicat autem, actum elicti à potentia, & ab ipsa non distingui, saltem pro instanti, quo elicitur. Sed implicat, quod semel ab aliquo distinguitur, non semper ab illo distingui, præsertim si perseveret eadem causa distinctionis; sicut esset, si actus liber eliceretur à voluntate Divina.

49. Dices. Potest in Deo eadem perfectio esse producibilis ut relatiua, non producibilis ut absoluta: ergo poterit eadē perfectio existere ut necessaria, non existere ut libera. Respondeo, negando consequentiam, quia non repugnat ut eadem perfectio secundum diuersas formalitates virtualiter distinctas, sit producibilis, & improducibilis in Deo; neutra enim proprietas pugnat cum perfectione ab intrinseco necessaria: pugnat autem cum perfectione ab intrinseco necessaria, quod eadem necessario existat, & possit non existere; vel quod non existat secundum omnem perfectionem, secundum quam potest existere; hoc enim destruit conceptum Diuinum, quod est ens ab intrinseco necessarium, & nullo pacto indifferens ad existendum, & non existendum.

50. Confirmatur; nam quicquid in Deo est, Deus est: sed non quicquid in Deo est, Deus esset, si aliqua perfectio, quæ in Deo est, potuisset non esse. Maior est Patrum axiomata. Sequelam minoris probō; nam formalis conceptus Deitatis est; quod sit à se per omnimodam necessitatem, & illimitationem. Implicat igitur, ut aliqua perfectio sit Deus, & potuerit non esse; vel contra, quod aliqua perfectio de facto non sit Deus, & tamen Deus esse potuerit: hoc enim pacto Deus non illimitatè & necessario existeret secundum omnem perfectionem, quam posset habere, sed limitatè, & contingenter.

51. Nec ratio Caietani satis facit: nam sicut ratio liberi non tollit, quin sit intrinseca perfectio simpliciter, ita non saluaret illatum absurdum; quod in eo fundatur, quod aliquid sit intrinseca perfectio in Deo, & tamē possit in Deo non esse, cum quicquid in Deo est, Deus sit. Vnde falsum est, oppositum non dicere imperfectionem: nam si libera volitio supra actum necessarium importat intrinsecam perfectionem in Deo; igitur carentia ipsius importabit intrinsecam imperfectionem in Deo; omnis quippè perfectionis negatio in subiecto apto habet rationem priuationis: omnis autem priuatio imperfectionem dicit, quia importat negationem perfectionis debitæ. Nec refert, quod talis perfectio sit extensiva, nam hoc non tollit, quin sit intrinseca Deo, in quo tantum fundatur nostrum absurdum. Ad confirmationem constat ex dictis.

Ferrariensis.

52. Secundus modus est Ferrariensis 1. contra gent. cap. 75. §. *aduerie*, negantis, volitionem liberam creaturarum in Deo dicere intrinsecam perfectionem in ipso Deo. Fundamentum est, quia actus liber supra necessarium in Deo importat solum respectum ad volita: sed respectus, ut respectus, neque perfectionem, neque imperfectionem dicit: igitur actus liber in Deo nullam dicit perfectionem.

53. Sed contra primò, quia falsum est, actum liberum in Deo nullam dicere perfectionem intrinsecam in Deo: aliud namque est, non dicere perfectionem, aliud non dicere perfectionem distinctam: quamuis igitur actus liber in Deo nullam dicat perfectionem distinctam à Deo, falsum tamen est, illum nullam dicere perfectionem simpliciter, quia dicere potest perfectionem, licet non distinctam à Deo. Secundò, vel iste respectus, quem actus liberae volitionis importat ad volita, est realis, vel rationis; si realis, igitur aliquam perfectionem importat supra actum necessarium, quæ, quia potuit non esse, aliqua perfectio in Deo est, quæ potuit non esse; si rationis, contra est, tum quia nouus respectus rationis non consurgit, nisi ad nouum fundamentum. Explicandum igitur est, quodnam sit hoc fundamentum, ad quod iste nouus respectus rationis consurgit in Deo. Tum quia independentem ab omni ente rationis Deus liberè vult creaturas: non igitur formaliter constituitur liberè volens creaturas per respectum rationis. Ad fundamentum Ferrariensis nego respectum, si sit realis, præscindere à perfectione, & imperfectione; vel si sit rationis, sufficere ad constituendum actum liberum in Deo.

Scotus.
Lychetius.
Capreolus.

54. Tertius modus est Scoti in 1. dist. 39. §. *quantum ad primum*. Lycheti. §. *iuxta prædicta*. & dist. 45. Capreoli q. 1. art. 2. ad argumenta contra tertiam conclusionem, ad 1. Gregorij, ibidem post septimam conclusionem, Zumel 1. p. q. 19. disput. 2. Suarez in Metaphysica disp. 30. sect. 9. & 3. p. disp. 5. sect. 1. §. *respondetur*. Gonzalez 1. p. disp. 43. sect. 2. Machin. disp. 41. sect. 3. Becani tom. 1. cap. 11. q. 4. affirmantium, liberum velle in Deo esse ipsummet actum necessarium, se ipso liberè terminatum, vel per modum volitionis vel per modum nolitionis ad creaturas, absque vlla sui mutatione, vel augmento intensiuo, aut extensiuo.

Zumel.
Suarez.
Gonzalez.
Machin.
Becanus.

56. Quatuor hæc sententia docet. Primum, quod actus liber in Deo non sit distinctus à necessario. Secundum, quod ipsemet actus necessarius ex plenitudine suæ perfectionis, & libertate, quam habet ad obiecta creata, possit sine intrinseca sui mutatione ad ea terminari modò ut volitio, modò ut nolitio. Tertium, quod hæc libera terminatio per modum volitionis, aut nolitionis sit intrinseca, & vitalis in Deo, ratione distincta ab actu necessario, per quæ Deus anteceden- ter ad effectum producendum sit intrinsecè volens, aut nolens obiectum; nam idè se de-

terminat ad producendum effectum, quia anteceden- ter vult illum per modum obiecti. Quartò, quod intrinseca terminatio ex parte Dei realis sit; nec possit simpliciter non esse, aut per modum volitionis, aut per modum nolitionis, distinctim, licet possit non esse per modum volitionis, aut nolitionis distinctiue. Eadem quippè vitalis terminatio, quæ nunc dicitur volitio mundi, fuisset nolitio mundi, si ad illum terminata fuisset per modum nolitionis; eademque vitalis terminatio ad alium mundum possibilem, quæ nunc dicitur nolitio, fuisset volitio, si ad illum terminata fuisset per modum volitionis. Vnde sola applicatio huius vitalis terminationis, per modum volitionis determinatæ, aut nolitionis determinatæ, dicitur libera; non autem terminatio ipsa simpliciter, quæ in Deo necessaria est; quia cum in Deo non sit libertas per modum potentia, sed per modum actus purissimi; non est libertas ad suspensionem vtriusque actus, sed alterutrum tantum.

57. Ex his sequitur primò, actum liberum esse intrinsecum, & realem in Deo, & nihilominus potuisse non esse, non quoad esse, vel terminationem ad creaturas simpliciter, sed quoad hanc, vel illam terminationem. Secundò sequitur, Deum constitui formaliter volentem anteceden- ter ad effectum producendum, quia, ut volens, est causa effectus producendi, licet semper inferat aliquam mutationem in voluto ipso, saltem moralem & obiectiuam.

58. Fundamentum huius opinionis est, quia velle Diuinum non est per modum potentia, sed actus purissimi, & infiniti in genere vitalis appetitus; igitur in se ipso præhabet per modum actus secundi, quidquid formaliter requiritur ad volendum quodcunque obiectum volibile: igitur cum Deus liberè vult hoc, aut illud obiectum volibile creatum, non vult per distinctum actum, quo vult se ipsum; alioqui non esset talis actus infinitus in ratione volitionis, sed per eundemmet liberè terminatum ad volibile creatum.

59. Confirmat Scotus, quia in nobis est triplex libertas, prima ad actus oppositos; secunda ad opposita obiecta; tertia ad oppositos effectus. Prima est imperfecta, quia dicit limitationem actus, qui de se non est potens ad opposita obiecta. Tertia non est prima libertas, cum supponat aliam priorem, nempe ad opposita obiecta, nam prius est, velle obiectum, quam producere effectum. Secunda tantum est libertas per se; nam prima ordinatur ad secundam; & præterea nullam in se includit imperfectionem: posita autem illimitatione actus, ponitur hæc secunda libertas sine prima, quæ imperfectionem importat.

60. Sed contra primò, quia, ut possit actus Diuinæ volitionis inuariatus in se, reddere Deum modò volentem, modò nolentem,

Scotus.

modò

modò amantem, modò odio habentem, oportet, ut ipse in se sit formalis volitio, & nolitio; amor, & odium: implicat autem, ut idem actus sit volitio, & nolitio, amor & odium simul. Maiorem ostendo. Quia, ut forma tribuat subiecto effectum formalem, oportet, ut illum formaliter præhabeat in se, quoniam forma non tribuit, nisi quod habet in se ipsa formaliter, quia tribuit effectum formalem per exhibitionem sui. Ut igitur actus Diuinæ volitionis inuariatus in se ipso tribuere possit effectus formales volitionis, aut nolitiois: amoris, vel odij, oportet, ut illos formaliter præhabeat in se; quia cum ipse per terminationem ad hoc, vel illud obiectum non varietur in se formaliter, ut possit modò hunc, modò illum effectum formalem Deo tribuere, necesse est, ut eos actu formaliter contineat; alioqui, vel non posset eos tribuere, quia non potest tribuere, nisi quod formaliter habet in se; vel necesse esset variari in se ipso formaliter. Minor verò probatur. Implicat, ut idem subiectum sit simul volens & nolens, amans, & odio habens respectu eiusdem: ergo à fortiori implicabit, ut idem actus sit formalis volitio, & nolitio, formalis amor & odium respectu eiusdem. Consequentia constat. Antecedens probò; quia implicat, etiam de potentia absoluta, ut eadem voluntas sit volens & nolens respectu eiusdem, nam hæc inferunt contradictoria in obiecto ipso; volitio enim infert esse, nolitio verò non esse: unde Deus volendo produceret, nolendo destrueret obiectum.

61. DICES: Dum actus Diuinæ volitionis tribuit effectum formalem volitionis, non tribuit effectum formalem nolitiois; esto igitur in se utrumque contineat, non tamen utrumque simul tribuit. Sed contrà; quoniam implicat, formam inuariatam in se, aut non tribuere subiecto capaci omnem effectum formalem, quem continet, aut absque ulla dispositione subiecti, aut mutatione termini, modò tribuere vnum, modò alium effectum formalem. Igitur implicat actum Diuinæ volitionis inuariatum in se, aut non tribuere Deo omnem effectum formalem, quem continet in ordine ad creaturas, aut posse tribuere vnum sine alio. Antecedens patet, nam forma tribuit suum effectum formalem per exhibitionem sui in subiecto capaci; implicat autem, ut se ipsa totam exhibeat subiecto capaci, & illi non tribuat omnem effectum, quem in se ipsa formaliter continet; quia illum non tribuit liberè, sed necessariò, quoniam non tribuit illum effectum, in quo genere causæ tantum est libertas, sed formaliter, in quo nulla est libertas. Consequentia verò probatur, nam actus Diuinæ voluntatis semper manet inuariatus in se, & eodem modo coniunctus cum Deo, tanquam cum subiecto proprio, & capaci. Nec potest Deus habere maiorem dispositionem ad recipiendum potius vnum effectum formalem suæ voluntatis, quàm alium. Neque mutatio ipsa

obiecti facere potest, ut actus Diuinæ voluntatis potius conferat vnum effectum formalem, quàm alium: ergo. Antecedens probatur, nam nec actus Diuinæ voluntatis mutatur in se, nec supponit aliquam mutationem in Deo, ratione cuius potius conferat vnum, quàm alium effectum: nec à mutatione obiecti pender, ut potius sit volitio, quàm nolitio; quoniam in hac sententia volitio Dei antecedit omnem mutationem obiecti: nam idè obiectum mutatur in se, quia Deus antecederet vult illud: igitur prior est volitio Dei, quàm mutatio ipsa obiecti: non igitur potest Diuina volitio in ratione liberæ volitionis, pendere ab ipsa mutatione obiecti consequente, quia antecederet ad illam supponitur volitio, vel nolitio Dei.

62. DICES, mutari actum Dei, non subiectum, sed terminatum, & in hoc consistere ipsius libertatem, quia qui modò terminatur ad obiectum, ut volitio, potuit ob suam libertatem terminari, ut nolitio. Sed contrà; nam hoc est, quod putamus impossibile, posse effectum formalem variari, inuariata forma quoad omnia requisita ad nouum effectum formalem tribuendum. Cum igitur terminatio actus Diuini ad obiectum sit effectus formalis ipsius actus Diuini, ut possit variè terminari ad obiectum, debet necessariò ipsius effectus formalis variari, cum tamen forma ipsa inuariata maneat quoad omnia requisita ad nouum effectum formalem tribuendum; quippè quæ nec variatur in se, cum sit ipse actus increatus, de se inuariabilis; nec variatur in subiecto, in quo est, quia subiectum est ipse Deus; nec in aliquo extrinseco termino, per se pertinente ad talem formam, ut libera est formaliter: quia in hac sententia effectus extrinsecus est omninò consequens, & posterior ipso actu libero Dei, cum supponat illum antecederet completum in ratione actus liberi, & prius ratione ad obiectum terminatum. Igitur datur nouus effectus formalis, sine noua forma, vel conditione per se requisita ex parte formæ ad nouum effectum formalem tribuendum, quod implicat.

63. Instabis, solam libertatem actus Diuini esse sufficientem causam, ut possit terminari, modo ut volitio, modo ut nolitio. Sed contrà, quia hæc terminatio est in genere causæ formalis, in quo non potest esse libertas, non enim sumus liberi ad ea, quæ continemus formaliter, sed tantum ad ea, quæ continemus efficienter. Cum igitur actus Diuinæ voluntatis non efficienter, alioqui mutaretur, sed formaliter contineat huiusmodi terminationes ad obiecta creata, non potest in ordine ad huiusmodi terminationes esse liber, ut modò tribuat vnam, modò aliam terminationem: nam hoc supponit, huiusmodi terminationes non contineri formaliter in actu, siquidem implicat, id quod continetur formaliter in actu, non esse formaliter in Deo.

64. Secundo, ex hac opinione sequitur, Deum

in tem-

in tempore successiue mutari, de vno actu in alium, quod aduersarij non admittunt. Sequelam probō; nam pro vno tempore Deus diligit creaturam per gratiam, in ordine ad finem supernaturalem, pro alio vero eandem per peccatum odit, in ordine ad eundem finem supernaturalem: ergo si Deus amat, & odit per intrinsecam tendentiam actus, necesse est, eum in tempore successiue mutari. Consequentia patet; nam Deus in tempore fit de odiente amans, de amante odiens: igitur si Deus fit amans, & odiens per intrinsecam tendentiam actus, illam in tempore successiue mutat: alioqui, vel semper peccatorem, etiam ad infernum deorsum amaret, in ordine ad finem supernaturalem, posito, quod semel per gratiam dilexerit; vel iustum odisset, etiam in cœlis beatum, posito, quod semel per peccatum odio habuerit, cum implicet, manente in Deo huiusmodi tendentia amoris, vel odij erga creaturam, creaturam ipsam non amari, vel non odio haberi. Vt igitur cesset amare, quem amabat, vel odio habere, quem oderat, oportet, vt mutet tendentiam amoris in odium, & vice versa.

65. At respondebis, ex ipsa æternitate Deum eandem creaturam pro vno tempore dilexisse, pro alio vero odio habuisse, absque vlla sui mutatione in tempore. Sed contra, nam hoc dici non potest; alioqui, vt probatum est, vel semper peccatores diligeret, vel semper iustos odio haberet in ordine ad finem supernaturalem; quia Deus non potest diligere creaturam in ordine ad finem supernaturalem, nisi peculiari tendentiâ intrinsecâ actus, nec odio habere, nisi opposita tendentia eiusdem actus: sed Deus in tempore ex diligente fit odio habens, & ex odio habente diligens: ergo in tempore variat huiusmodi tendentias: aut certe, si illas non variat, semper peccatores diligeret, & iustos odio haberet: quia semper tendentia amoris facit Deum amantem, sicut tendentia odij odio habentem. Neque dicas, sufficere solam mutationem extrinsecam obiecti, sine noua tendentia intrinseca actus, vt Deus in tempore ex amante fiat odiens, & ex odiente amans: nam si hoc sit est, vt Deus in tempore ex non diligente fiat diligens, sit etiam fuisset in ipsa æternitate, vt Deus absque intrinseca tendentia actus, per solam mutationem obiecti producendi, ex non diligente fieret diligens; aut si hoc non sit fuit in æternitate, neque sit erit in tempore, cum non minus in tempore, quàm in æternitate Deus ex amante fiat odiens, & e contra.

66. Confirmatur: terminatio actus diuini per modum amoris ad hominem iustum est perfectio positiua intrinseca Deo, ratione distincta & ab amore, quo se ipsum diligit, & ab odio, quo eundem hominem, ratione peccati odisse potest. Sed hæc terminatio per modum amoris ad hominem iustum potuit in

Deo non esse: ergo aliqua perfectio positiua intrinseca Deo potuit abesse à Deo. Rursus terminatio diuini actus per modum odij ad hominem peccatorem, est perfectio positiua intrinseca Deo, ratione distincta & ab amore, quo se ipsum diligit, & ab amore, quo eundem hominem vt iustum diligere potest. Atqui hæc potuit abesse à Deo: ergo aliqua perfectio positiua intrinseca Deo potuit abesse à Deo. Aut certe sequitur, quod perfectio intrinseca amoris in Deo mutari potuerit in perfectionem intrinsecam odij.

67. Tertiò impugnatur sententia ad hominem: quia non videntur Authores huius sententiæ cohærenter loqui. Nam ex vna parte contendunt, liberam volitionem Dei totam ac totaliter esse increatam & intrinsecam Deo, independentem ab omni extrinseco termino, aut obiecto creato, vel connotatione ipsius: ex alia vero parte docent, hanc eandem liberam volitionem Dei intelligi non posse, absque terminatione ad aliquod extrinsecum: ita Suarez præcitata disput. 30. sectione 9. numero 45. *Vnde licet* (inquit) *illa denominatio realis sit ex parte Dei, inuoluit tamen causalitatem, seu terminationem ad creaturam. & ideo* (concludit) *simpliciter non est necessaria, quia est cum ordine ad extrinsecum.* Ruiz de voluntate Dei disput. 13. sectione 2. qui eandem sententiam quoad punctum principale sequitur, explicans numero 23. quid sit hæc terminatio, quæ volitioni diuinæ adesse & abesse potuit: Resp. esse denominationem extrinsecam ab obiectis volitis, cum intelligi à nobis nequeat volitio diuina libera absque huiusmodi extrinseca terminatione: tamen si hæc extrinseca terminatio sit prorsus extra essentiam liberæ volitionis diuinæ, vt ibidem docet.

68. Verum hæc non cohærenter dici, sic demonstro. Illud, sine quo nequit res esse, vel intelligi sufficienter ab alia condistincta, ingreditur essentiam rei: Nequit autem libera volitio Dei esse, vel intelligi sine extrinseca terminatione seu connotatione obiecti: ergo hæc ingreditur essentiam liberæ volitionis diuinæ. Maior patet: etenim totum illud ingreditur quidditatem rei, quod necessarium est, vt res distinguatur ab omni alio, quod non est ipsa: nam quamdiu non habetur sufficiens distinctiuium rei, non habetur sufficiens constitutiuium eiusdem, ac proinde sufficiens essentia & quidditas ipsius, quæ per differentiam discretiuam ab omni alio ultimo constituitur. Minor quoad posteriorem partem asseritur ab ipsis Aduersarijs. Quoad priorem probatur: tum quia signum constitutiui rei est, non posse rem sine eo intelligi: nam si haberet aliud constitutiuium sui, posset cum illo & per illud tantum sufficienter intelligi condistincta ab omni alio. Ergo si nequit sine eo ab omni alio condistincta intelligi, signum

est

est, illud esse constitutum rei. Tum maxime, quoniam sola extrinseca terminatione, connotationeve obiecti præcisa, quicquid in volitione diuina remanet, totum est intrinsecum & increatum, ac proinde necessarium: Ergo sola & præcisa terminatio seu connotatio extrinseci obiecti cõplet illam in ratione liberæ volitionis. Antecedens admittitur ab Aduersarijs, qui contra Caietanum nobiscum docent, quod quicquid intrinsecum est Deo, Deus est, ac proinde eadem necessitate, qua Deus ipse. Consequentia verò probatur: Etenim si quicquid intrinsecum est in volitione diuina, necessarium est, non poterit per aliquid, quod in ipsa intrinsecum est, constitui seu cõpleri in ratione liberæ volitionis: quia si posset per aliquid ipsi intrinsecum in ratione liberæ volitionis constitui, per illud idem posset sufficere distinguere ab actu necessario, cum per idem res & constituatur in se, & distinguatur ab omni alio: nequit autem per aliquid intrinsecum ipsi in ratione liberæ volitionis sufficienter distinguere ab actu necessario: igitur per nil intrinsecum ipsi potest in ratione liberæ volitionis constitui seu compleri.

69. Cõfirmatur: nam duplex terminatio ab Aduersarijs distinguitur in volitione diuina, altera ad ipsam essentiam diuinam, altera ad obiecta creata, quam vocant quasi extensionem eiusdem actus diuini ad obiecta creata. Vtraque terminatio est perfectio intrinseca & increata, nam vtraque est vitalis tendentia actus diuini ad suum obiectum: igitur neutra terminatio poterit esse libera: alioqui aliqua perfectio intrinseca & increata potuisset non esse, cum hoc sit de quidditate perfectionis liberæ. Fit igitur formaliter libera per connotationem effectus liberæ à se dependentis, modo infra explicando. Adde, quod ponere in ipso actu diuino intrinsecam terminationem seu extensionem ad obiecta creata, quæ potuisset non esse, & simul illam ponere totam & totaliter intrinsecam & independentem ab omni extrinseco creato, est simul illam ponere liberam & necessariam, quod implicat ex terminis: quia necessarium est, quod non potuit non esse: liberum est, quod potuit esse.

70. Ad fundamentum oppositæ sententiæ, admissio toto discursu, cum Scoti confirmatione, adhuc nego, Deum velle creaturas per actum intrinsecè terminatum ad illas.

71. Ex his facile impugnatur nouus quidam modus à recentioribus excogitatus, quem refert Ruiz disp. II. sect. 7. qui verbis tantum à præcedente differt, onerans potius, ut idem Ruiz testatur, diuinam voluntatem, vel certe ingenia Scholasticorum. Putat autem hic modus, Dei libertatem cum immutabilitate eiusdem conciliare, per cõtingentiam actus diuini virtuales, & necessitatem formalem, hoc pacto. Est actus diuine volitionis quoad totam suam intrinsecam entitatem & perfectionem necessarius formaliter, quia

quo ad intrinsecam suam entitatem & perfectionem deficere nequit: Idem tamen actus est contingens virtualiter, quia ita se gerit quoad denominationem volentis ac nolentis, amantis atque odio habentis, ac si esset contingens & defectibilis. Verum hæc virtualis contingentia nil adfert noui à præcedente diuersum, nam quod ille explicabat per infinitam eminentiam diuini actus, hic explicat per virtuales contingentiam. Cæterum manet eadem difficultas, quo pacto possit, idem actus quo ad intrinsecam entitatem & perfectionem inuariatus varias oppositasque denominationes intrinsecas conferre. Quod autem in huiusmodi denominationibus dandis se gerat, ac si esset contingens & defectibilis, non emoluit difficultatem, sed potius signatis verbis explicite illam fatetur. Nam hic est nodus difficultatis, quod cum actus diuine volitionis sit quoad entitatem summè necessarius, in conferendis tamen huiusmodi denominationibus se gerat ut contingens & defectibilis, cum implicet idem simul esse summè necessarium, & contingens.

72. Quartus modus est Molinae ^{Molina.} part. quæstione 14. articulo 15. & quæstione 19. articulo 2. disputatione 2. Vasquez ^{Vasquez.} disputatione 80. capite 2. opinantium, liberum decretum Dei addere supra essentiam solum respectum rationis, qui vel consequitur rem ipsam futuram, tanquam proximum fundamentum, ut Vasquez censet: vel actionem ipsam volendi internam Dei, ut Molina putat.

73. Sed contra priorem modum Vasquez; nam idem per ipsum res est futura, quia Deus vult illam esse futuram; ergo non potest velle formaliter rem futuram per respectum consequentem rem ipsam futuram, alioqui committeretur circulus; quem tandem concedit Vasquez, & ingenuè fateretur, hanc difficultatem solui non posse.

74. Contra posteriorem modum Molinae, quia non potest nouus respectus rationis consurgere, nisi ad nouam actionem fundandi; igitur si in Deo consurgit nouus respectus rationis, qui potuit non consurgere, necesse est, esse nouam actionem fundandi, quæ similiter potuit non esse; quæ noua actio fundandi, ne in infinitum procedatur, non potest esse rationis, sed realis.

75. Contra vtrumque verò modum arguo sic: Deus à parte rei est liberè volens: at respectus rationis non est à parte rei, sed in solo intellectu apprehendente: igitur respectus rationis non potest esse formalis ratio, per quam Deus fiat liberè volens, quia nihil potest esse à parte rei formaliter tale per id, quod à parte rei non est.

76. Quintus modus est Bannez ^{Bannez.} I. p. q. 19. articulo 10 §. tertium documentum, opinantis, actum liberum voluntatis sufficienter

Caietanus.

Ruiz.

ter

ter saluari, si illum præcedat practicum iudicium rationis de indifferentia medij in ordine ad finem consequendum. Vnde etiam si voluntas ad talem electionem medij sit ab intrinseco determinata, modò tale iudicium de indifferentia medij non tollatur, actus voluntatis tale iudicium sequens erit liber. Vnde colligit, quòd, etiam si voluntas creata per interna auxilia prædeterminetur ad vnum, modò non tollatur iudicium de indifferentia medij, actu sequens tale iudicium, erit libera.

77. Sed contrà; tum quia in ea potentia debet formaliter esse libertas, quæ est proximum principium actus liberi, & domina sui actus: hæc autem non est intellectus, sed voluntas: ergo, adhuc posito iudicio de indifferentia medij ad finem consequendum, debet esse in potestate voluntatis, illud eligere, vel non eligere. Tum, quia iudicium de indifferentia medij non est liberum, sed necessarium; necessariò enim intellectus iudicat, tale medium non habere necessariam connexionem cum fine; ergo si in voluntate non est libera potestas illud eligendi, vel non eligendi, nulla erit omninò libertas. Tum quia adhuc stante tali iudicio, posset Deus necessitare voluntatē ad electionem medij: ergo ad rationem formalis libertatis non sufficit tale iudicium, siquidem illo stante, adhuc posset non sequi actus liber voluntatis.

78. Sextus modus est aliquorum aientium, liberam volitionem Dei formaliter compleri per extrinsecam productionem obiecti voliti. Fundamentum est: Quia volitio est vitalis tendentia ad obiectum volitum, per quam ei agens communicat suam bonitatē: atqui Deus per ipsam productionem formaliter tendit ad communicandam suam bonitatem obiecto volito; nam per eam formaliter attingit perfectionem, quam volito communicat: ergo.

79. Porro dupliciter potest extrinseca productio formaliter complere liberam volitionem Dei; vno modo in recto, & constitutiue, vt ex æquo illa constituatur, ex actu intrinseco, & productione extrinseca; alio modo in obliquo & connotatiue, vt formaliter & constitutiue dicat solum actum intrinsecum, connotatiue verò productionem extrinsecam. In hoc secundo sensu vera est opinio, quam nos infra docebimus, in primo verò est falsa, quia nequit non vitale formaliter & constitutiue complere perfectionem vitalem: atqui libera volitio Dei est perfectio vitalis; igitur non potest formaliter, & constitutiue compleri extrinsecā productione, quæ vitalis non est.

80. An fundamentum distinguenda est maior; libera volitio est vitalis tendentia, per quam volens communicat volito suam bonitatem formaliter, nego; effectiue concedo. Etenim volitio est quædam formalis tendentia, quā volens attingit volitum in ratione obiecti, non tamen est formalis ten-

dentia, quā illud attingit in ratione effectus; atque adeò non est necesse, vt libera volitio Dei formaliter, & in recto includat extrinsecam productionem, quā formaliter attingat obiectum in ratione effectus, sed sufficit, si illum tantum connotet, vt infra in nostro modo explicabimus.

81. Septimum modum indicat Ocham in 1. dist. 38. L. C. voluntatem Diuinam non esse liberam, quā volitio est, sed quā operatio est, siue non esse liberam vt principium vitale, sed vt principium effectiuum. Fundamentum est. Quia libertas, quoad velle, & nolle, seu quoad intrinsecam vitalitatem importat potentiā passiuam, quæ Deo actui puro repugnat: libertas verò quoad operari solum importat potentiā actiuam, quæ Deo non repugnat. Sed neque hic modus sufficienter explicat libertatem Dei, quæ non solum quoad operari, sed etiam quoad ipsum velle, & nolle vitale, debet aliquo modo esse libera; alioqui non esset libera, vt voluntas formaliter, sed tantum, vt causa operatiua.

Verior modus proponitur.

82. Octauus & verior modus est, quem docent Altisidorensis li. 1. c. 12. q. 1. Alensis 1. p. q. 34. memb. 2. Aureolus in 1. dist. 47. ar. 1. & 2. Arrubal 1. p. disp. 44. cap. 3. Granad. 1. p. tract. 3. disp. 5. sect. 3. Alarcon de volunt. Dei disp. 4. c. 8. esse ipsum actum necessarium, vt liberè connotantem extrinsecam productionem effectus, liberè à se dependentis. Pro quo Nota, duplicem distingui libertatem, vnam per modum principij, alterā per modum actus. Prior est per ordinem ad effectus, quos ita producit, vt possit non producere, vt voluntas creata est libera per modum principij, tum in ordine ad externas operationes, tum in ordine ad internos actus, quos liberè in se ipsa producit; velut cum in se ipsa producit volitionem, aut nolitionem obiecti; nam etiam respectu talium actuum dicitur libera per modum principij, quia talis actus comparatur ad voluntatem, vt effectus ad potentiam liberam. Posterior libertas est per ordinem ad obiecta, ad quæ liberè tendimus, ad ea enim nequimus tēdere, nisi per actus nobis intrinsecos, & vitales; obiecta enim nequeunt attingi à nobis, nisi per vitales, actualesq; tendentias, seu inclinationes essentialiter ordinatas ad illa. Præsens controuersia non est, quomodo Deus sit liber per modum principij in ordine ad effectus, quos ad extra producit, quia in hoc genere libertatis nulla per se requiritur intrinseca mutatio in principio, vt liberè suos effectus producat, vt patet in ipsa voluntate creata, quæ, vt liberè in se ipsa producat actus vitales, nulla in ea prærequiritur mutatio. Cuius ratio est, quia esse liberè per modum principij, solum importat principium actiue indifferens ad vtrumlibet, atque

Altisidior.
Alensis.
Aureolus.
Arrubal.
Granadus.
Alarcon.

ad eò

adeo de se potens ad determinandū se ipsum ad alterutram partem. Sola igitur difficultas est, quo pacto Deus sit liber per modum actualis tendentiae, ac vitalis inclinationis ad obiecta, quæ liberè velle, aut nolle potest. Etenim, cum hæc tendentia & inclinatio debeat necessariò esse intrinseca Deo, aliqui vitalis non esset, non videtur, quâ ratione possit esse libera sine intrinseca mutatione Dei, quo non obstante,

83. Dicendum est. Deum non modò esse liberum per modum principij, in ordine ad effectus producendos, sed etiam per modum actus, in ordine ad obiecta volenda, aut nolenda, sine vlla intrinseca mutatione sui, quod sic probo. Ille actus potest absque intrinseca mutatione sui liberè velle, aut nolle obiectū, qui in se ipso præhabet omnem vitalem complacentiam boni, omnemque vitalem displicentiam mali, solumque illi deest, ad hoc ut sit libera volitio, aut nolitio obiecti, extrinseca productio effectus, vel negatio productionis, liberè ab ipso actu dependentis. Sed actus Diuinæ voluntatis præhabet in se omnem vitalem complacentiam boni, & omnem vitalem displicentiam mali, solumque illi deest, ad hoc ut sit libera volitio, aut nolitio obiecti, extrinseca productio effectus, aut negatio eiusdem productionis, liberè ab ipso dependentis: igitur poterit sine intrinseca mutatione sui, per extrinsecam duntaxat mutationem effectus, liberè velle, aut nolle hoc, vel illud obiectum. Consequentia patet; nam, si ut actus Diuinæ voluntatis dicatur libera volitio, aut nolitio huius, vel illius obiecti, non eget novâ tendentiâ vitali intrinseca ad tale obiectum, cum illam iam præsupponatur habere ex necessaria terminatione sui ad omnes creaturas possibles, sed solâ connotatione productionis, aut negationis productionis extrinseci effectus, liberè à se dependentis poterit sine intrinseca mutatione sui, per extrinsecam duntaxat mutationem effectus velle, aut nolle hoc, vel illud obiectum. Minor constat ex sectione præcedenti, in qua ostendimus, actum Diuinæ voluntatis, necessariò esse terminatum ad omne bonum possibile, per modum simplicis complacentiæ, & vitalis inclinationis, & ad omne malum possibile, per modum simplicis displicentiæ, & vitalis auersionis.

84. Maior, in qua est præcipua difficultas, sic probatur. Libera volitio, aut nolitio obiecti duo essentialiter importat, & vitalem inclinationem ad obiectum volitum, ex præconcepta bonitate ipsius, & simul liberam connotationem extrinsecæ actionis, per quam aliquod esse communicatur obiecto volito, si sit volitio; vel si sit nolitio, vitalem auersionem ab obiecto nolito, ex præconcepta malitia eiusdem obiecti, & simul liberam connotationem negationis, aut subtractionis extrinsecæ actionis, per quam aliquod bonum subtraha-

tur ab ipso obiecto nolito. Non enim propriè dicimur velle, aut nolle, siue amare, aut odisse, si, cum possumus, nullum bonum communicamus obiecto volito, & amato; aut nullum malum inferimus obiecto nolito & odio habito: sed tantum dicimur aut nobis complacere in bono, aut displicere in malo præcognito. Et ratio huius est; quia volitio essentialiter ordinatur ad aliquam boni communicationem, sicut nolitio, vel odium ad aliquam boni subtractionem. Est enim volitio, quædam vitalis tendentia, ac via, quâ volens tendit ad communicandum aliquod bonum volito: contra verò nolitio, siue odium, est quædam vitalis auersio, quâ nolens, siue odians auerit se ab obiecto nolito, & odio habito per negationem, vel subtractionem alicuius boni. Igitur ille actus, qui ex infinita sua perfectione, & actualitate præhabet vitalem inclinationem ad omne bonum, & vitalem auersionem ab omni malo, tantumque illi deest connotatio extrinsecæ productionis, aut negationis eiusdem productionis, liberè à se dependentis, ut sit libera volitio, aut nolitio, siue odium huius vel illius obiecti, poterit absque intrinseca mutatione sui liberè velle, aut nolle quodcunque obiectum creatum. Consequentia patet; nam actus non mutatur per connotationem extrinsecæ productionis, aut negationis eiusdem productionis, à se liberè dependentis, sed solum per intrinsecam inclinationem ad bonum volitum, & auersionem à malo nolito: atqui quoad intrinsecam inclinationem, & auersionem actus Diuinus non debet variari ad hoc, ut fiat libera volitio, aut nolitio huius, vel illius obiecti; sed tantum variari debet quoad connotationem extrinsecæ actionis, vel negationis, liberè à se dependentis: igitur poterit liberè velle, aut nolle quodcunque obiectum creatum, absque intrinseca mutatione sui.

85. Confirmatur; nam voluntas creata non mutatur per suam volitionem, aut nolitionem, quatenus formaliter connotat externam communicationem boni, aut negationem eiusdem, sed quatenus dicit vitalem, & intrinsecam tendentiam ad obiectum, ex præconcepta bonitate aut malitia ipsius, quam debet de nouo acquirere, per nouum actum à se productum, cum non supponatur illam habere, sicut illam habet Diuina voluntas actu terminata, per modum simplicis complacentiæ, vel displicentiæ ad omnia bona, vel mala possible.

86. Ceterum notandum; in re extrinsecè producta distingui actionem ab effectu, tanquam viam à termino: porro id, quod primò determinat actum Diuinæ voluntatis, ut ex necessario fiat libera volitio, aut nolitio huius, vel illius obiecti, non est terminus productus, aut destructus, vel negatus, sed actio ipsa producendi, vel negatio, seu destructio talis actionis. Quoniam id primò determinat actum Diuinum, ut ex

necessario

necessariò fiat liber, quod immediatius & proximius ab ipso actu liberè connotatur: id autem immediatius, & proximius ab ipso actu liberè connotatur, quod immediatius, & proximius liberè ab ipso producit. Immediatius autem, & proximius liberè ab ipso producit actio, quam terminus, cum illa sit ratio & via ad hunc: igitur hæc, non ille est primum, & essentialiter connotatum actus liberi Diuinæ voluntatis.

87. Illustratur hæc doctrina exemplo voluntatis creatæ. Hæc enim non solum dicitur liberè velle, vel nolle extrinsecum obiectum, sed etiam intrinsecum suum actum volitionis & nolitionis, & non per distinctum actum, ne procedatur in infinitum, sed per eundem, quò vult extrinsecum obiectum. Etenim liberè illum producendo ex præconceptra bonitate ipsius, non modò illum liberè producit, sed etiam liberè vult, quia non solum illum producit vt principium effectuum Physicum, sed etiam vt principium volitionum morale, illum ex præconceptra bonitate cauendo, quem poterat non causare. Pari ratione Deus non solum dicitur liberè producere creaturas, sed etiam eas liberè velle: quia non solum producit illas vt principium Physicum, sed etiam vt principium volitionum morale, eas ex præconceptra bonitate producendo, quas poterat non producere. Ergo sicut voluntas creatæ non dicitur liberè velle suum actum per alium distinctum, sed per eundem, qui simul est volitus vt quo, & ratio volendi: ita voluntas increata dicitur liberè velle suam liberam volitionem, per eandem vt liberè terminatam ad effectum & præconceptra bonitate producendum.

88. D I C E S. Ideo potest voluntas creatæ eodem actu, quem in se producit, liberè illum velle, quia idem simul est libera productio, & vitalis tendentia, per quam eadem voluntas suum actum exercitè amat ac diligit. At productio creaturæ, licet sit libera ab actu libero Dei non est tamen vitalis tendentia, per quam Deus eandem creaturam amat ac diligit. Sed contrà: nam licet productio creaturæ non sit intrinseca & vitalis Deo, proinde nequeat per eam creaturam diligere: Est tamen intrinsecus & vitalis ipse actus, quo illam Deus producit, qui formaliter sit liber ipsa productione creaturæ, tanquam termino essentialiter connotato. Velut si voluntas creatæ, vt est potentialis inclinatio ad sua obiecta, esset actualis inclinatio per modum simplicis complacentiæ ad illa, hoc ipso quod aliquod bonum in illis liberè produceret, diceretur liberè efficaciter ea velle atque amare, quia sola externa productio boni illi dederat ad efficacem volitionem & amorem. Cum igitur voluntas increata sit actualis complacentia omnis boni possibilis, hoc ipso quòd liberè producit aliquod bonum creatum, dicitur illud liberè efficaciter velle atque amare, per ipsummet actum vt for-

maliter terminatum ad existentiam obiecti: nam hæc sola extrinseca productio deerat actui diuino, quò minùs dici posset libera volitio atque amor efficax creaturæ. Vnde quemadmodum vt illam liberè producat, non eger actu distincto ab ipso principio liberè productiuo; sicut neque vt voluntas creatæ liberè producat suum actum, eger distincto actu ab ipso principio liberè productiuo: ita sola extrinseca productione posita, tanquam essentialiter connotato, ipse intrinsecus actus Dei sit formaliter efficax & practicus amor creaturæ, qui antea tantum erat simplex & speculatiua complacentia boni possibilis.

89. Vltimò probatur hæc sententia à priori. Totum id ingreditur essentiam rei, sine quo nequit res distingui ab alia: sed absque connotatione termini liberè producendi, nequit volitio diuina necessaria distingui à volitione diuina libera: igitur connotatio termini liberè producendi ingreditur essentiam liberæ volitionis diuinæ. Maior patet, nam idem est distinctum rei, & constitutum eiusdem; ergo totum id, sine quo nequit res distingui ab alia, ingreditur constitutionem ipsius. Minor probatur: nam quamdiu volitio diuina non contrahitur per extrinsecam connotationem termini, liberè producendi, manet formaliter necessaria: ergo manet sine constitutiuo volitionis liberæ. Consequentia patet, quia necessarium vt necessarium nequit esse constitutum liberi vt liberi. Antecedens constat: nam ante contractionem ad extrinsecam terminationem effectus producendi nihil est in actu diuinæ volitionis, nisi intrinsecum: omne autem intrinsecum, necessarium est in Deo: igitur quidquid præcedit extrinsecam terminationem seu connotationem effectus liberè producendi, est necessarium, ac proinde inidoneum ad constituendam volitionem diuinam in ratione liberi.

Corollaria Doctrinæ.

90. **E**X dictis constat primò, liberam volitionem, & nolitionem esse perfectiones intrinsecas & vitales in Deo, etiam si ad essentialiter complementum requirant extrinsecum connotatum, defectu cuius actus ipse vitalis, & intrinsecus non denominat Deum, liberè volentem, aut nolentem. Cuius ratio est; quia libera volitio, & nolitio essentialiter important in recto vitalem, & intrinsecam tendentiam ad obiectum volitum, aut nolitum, in obliquo verò, & connotatiue tantum liberam productionem, aut negationem extrinsecæ productionis.

91. Constat secundò, Deum non esse liberum quoad vitalem tendentiam, quam in recto dicit actus ipse liber in Deo, sed solum quoad connotationem extrinsecæ ter-

mini.

mini. Quæ connotatio, quia essentialiter requiritur ad actum liberum, idcirco simpliciter dicitur Deus liberè velle, aut nolle obiecta creata: nam sicut defectu huius connotationis, actus Dei non dicitur simpliciter volitio, aut nolitio obiecti, ita qui habet tantam libertatem quoad huiusmodi connotationem obiecti, dicitur simpliciter habere libertatem, quoad actus ipsos volitionis & nolitiois. Unde quia Deus habet libertatem in huiusmodi connotationem, essentialiter requisitam ad actum liberum, habebit etiam libertatem in ipsum actum liberum, quatenus liber est formaliter, quia fit liber formaliter per huiusmodi connotationem.

92. Constat tertio, eundem actum Diuinæ volitionis, connotata negatione extrinsecæ productionis, interdum dici puram nolitioem, interdum verò odium, & displicentiam. Dicitur odium, & displicentia, quando negatio extrinsecæ productionis procedit ex præconcepta malitia alicuius culpæ moralis, ob quam talis productio negatur, vel subtrahitur: ut cum ex præconcepta malitia peccati nobis Deus subtrahit suam gratiam. Dicitur autem pura nolitio, quando talis negatio, vel subtractio non procedit ex præconcepta malitia culpæ moralis, quam solam Deus dicitur odisse, sed vel ex sua libertate, vel ex aliquo alio motivo, ut negatio productionis alterius mundi, vel annihilatio angeli.

93. Constat quarto discrimen, quo voluntas creata liberè sibi producit suos intrinsecos actus, & Deus extrinsecos effectus: nam illa producit sibi suos intrinsecos actus, ut potentia libera ex præconcepta bonitate ipsorum, absque prævia inclinatione actuali ad ipsos actus, vel obiecta; hanc enim inclinationem habet voluntas creata formaliter per ipsum actum, quem in se ipsa liberè producit: at voluntas increata producit extrinsecos effectus, non solum ut potentia libera, sed etiam ut actus: quia non solum producit illos ex prævia cognitione bonitatis ipsorum, sed etiam ex prævia, & vitali complacentia eorundem, quam in se ipso habet ex necessaria terminatione ad creaturas possibiles. Unde per istam complacentiam comparatur voluntas increata ad effectus extrinsecos, sicut voluntas creata per suum actum intrinsecum comparatur ad operationem extrinsecam, quam extra se liberè producit: quia quod habet voluntas creata per suum actum liberum intrinsecum, habet Deus per suum actum necessarium intrinsecum.

94. Constat quinto, Deum positivè nolle ea, quæ nunquam est producturus, esto connotatum sit negativum, ipsa scilicet negatio productionis ad extra. Fundamentum est. Quia Deus non dicitur nolle formaliter per negationem productionis, sed per ipsum actum positivum suæ voluntatis, ut connotantem negationem productionis liberè à se dependentem; quia cum posset talem negationem tollere per oppositam productionem dum ex præconcepta apprehensione alicuius

finis non tollit, dicitur talem negationem liberè, ac vitaliter velle, & consequenter eius oppositam productionem liberè, ac vitaliter nolle.

95. Constat sexto, aliter Dei voluntatem terminari ad nolitum, aliter scientiam ad scitum: nam scientia supponit, non est causa veritatis huius obiecti; voluntas verò est causa bonitatis obiectivæ, quoad existentiam, licet supponat illam quoad essentiam. Quo fit, ut libera terminatio, per quam voluntas Diuina tendit ad suum obiectum, sit posterior voluntate, ut est causa talis obiecti, & prior bonitate ipsa creaturæ producendæ, quatenus est effectus; posterior quidem voluntate, quia est immediatus effectus ipsius, est enim ipsa actio extrinsecæ liberè à Deo producta, tanquam via ad communicandam existentiam obiecto volito; prior verò bonitate ipsa obiecti, quoniam ad eam comparatur, ut actio ad terminum. Terminatio verò scientiæ, semper est posterior, veritate ipsa obiecti, quia semper supponit illam, estque pura intuitio illius.

96. Constat septimò, Deum per se ipsum immediatè esse causam liberæ terminationis ad creaturas, ea verò terminatione mediante esse causam ipsarum creaturarum; nam per se ipsum immediatè est libera causa actionis creaturæ, eaque mediante tendit ad communicandam bonitatem creaturis: quæ tendentia, quia immediatè proficiscitur à Deo ex apprehensione boni ut finis, propter quem illam ad extra producit, est immediatum, & essentialiter connotatum actus Diuini, ut est libera volitio obiecti creati, quia per illam liberè communicat bonitatem creaturis ad extra, non secus ac voluntas creata per suum actum liberum internum, proficiscentem ex apprehensione boni & finis, communicat aliquam bonitatem obiecto volito.

97. Constat octavo, per eandem actionem Deum tendere ad creaturas, ut obiectum, & eas producere ut effectus: nam eadem actio est conditio, qua posita, actus Diuinæ voluntatis liberè tendit ad terminum talis actionis, tanquam ad obiectum volitum, & simul est via, qua eundem terminum ad extra producit. Unde eadem actio & est causalitas Diuinæ potentie ad terminum producendum, & essentialiter complementum seu connotatum Diuinæ voluntatis ad obiectum liberè volendum.

98. Constat nonò, qua ratione Diuina voluntas ex indifferenti ad volendum hoc, vel illud obiectum, se determinet ad hoc potius, quam ad aliud; quia cum sit indifferens per vim actiuam ad oppositos effectus producendos, sicut voluntas creata ad oppositos actus eliciendos, poterit se ipsa actiuè determinare per extrinsecam productionem effectus, absque prævia determinatione intrinseca: quia vis actiua indifferens non eget superaddito determinante, ut se ipsa formaliter determinet: ut patet in voluntate creata, actiuè se ipsa determinante, ad volitionem potius, quam ad

volitionem, absque vlla præuia determinatione.

99. Constat decimò, quomodo Deus, sine vlla mutatione sui, & intrinseca variatione actus, dicatur eandem personam pro vno tempore diligere, pro alio odio habere in ordine ad eundem finem supernaturalem; nã diligit illam, in ea suam gratiam producendo, per quam formaliter illam acceptat ad gloriam, & amicitiam suam; odit verò, quatenus illam sua gratia priuat. Quia ab ipsa æternitate eandem personam, per ordinem ad productionem gratiæ pro vno tempore dilexit, per priuationem verò gratiæ, pro alio tempore, eandem personam odio habuit. Vnde eundem prædestinatum, dum est in peccato, & secundum præsentem statum odit, pro futura verò æternitate diligit.

100. Constat vndecimò, qua ratione in Deo sint virtutes morales, quæ in actione consistunt. Nam est in Deo misericordia, quatenus ex motiuo subleuationis miseriæ sua dona largitur. Est iustitia, quatenus ex motiuo iustæ vindictæ mala punit. Est amor, quatenus ex motiuo benevolentia sua bona communicat. Est igitur in Deo actus liber huius, vel illius virtutis, actus ipse necessarius, vt connotans extrinsecam productionem liberè à se dependentem ex hoc, aut illo motiuo. Contrà verò non est in Deo, ira, aut displicentia propriè dicta, quia huiusmodi affectus imperfectionem important; nam ira inuoluit tristitiam non modò vt causam ex qua originatur, sed etiam vt obiectum: est enim vt illam Arist. definit, *Appetitus vicissim dolorem inferendi*. Repugnatautem Deo tristitia: ergo similiter & ira, quæ tristitiam includit vt obiectum. Displicentia verò propriè dicta importat affectum tristitiæ, quæ in Deo esse non potest. Quare, cum dicitur, Deo malum displicere, sensus est, Deum nolle illud, vt contrarium suæ bonitati, absque vllò intrinseco affectu tristitiæ. Idem docere videtur de odio propriè dicto S. Thomas 1. contra Gentes cap. 96. nam odium, est quo quis vult malum personæ, quæ malum personæ est, Deus autem non vult malum, quæ malum personæ est formaliter, sed quæ bonum est, & correctiuum mali; vult enim poenam damnatis, nō vt malum damnatis, sed vt correctiuum culpæ, & manifestatiuum suæ iustitiæ. Ceterum, dicitur Deus odisse peccata, quatenus ea vellet non esse, vt contraria suæ bonitati, & perfectioni, quæ desiderat creaturis: & propterea ea prohibet; permittit autem illa ob maius bonum, quod est conseruatio libertatis creaturæ, & bonum iustitiæ Diuinæ, quod ex eorum punitione manifestatur.

101. Verum hæc ratio non obstat, quin verum & proprium odium in Deo esse dicamus, tum abominationis, quo peccatum ipsum vt suæ bonitati contrarium, & nobis noxium prosequitur; tum inimicitia, quo malum poenæ nobis infligit ex displicentia personæ, non quæ persona est simpliciter, sed quæ peccator est: sic enim Deo displicemus, sumusq;

obiectum Diuinæ inimicitia. Neque est contra rationem odij, in ipso malo, quod odimus, aliquam rationem boni spectare: simul iudex, cum malefactorem punit, rationem publici boni spectat, & tamen per talem punitionem verè & propriè dicitur malefactorem odisse, odio inimicitia, quia poenam illi infligit ex displicentia personæ, non quæ persona simpliciter est, sed quæ reus, & malefactor est. Quod tandem concedit idem S. Doctor 1. part. quæst. 20. artic. 2. ad vltimum, vbi docet, in Deo esse odium respectu peccatoris, non quæ natura quædam est, sed quæ peccator est. Iuxta quam doctrinam explicandus est locus contra gentiles suprà citatus.

S. Thomas.

Obiectiones contra datam doctrinam.

102. Obijciat 1. Idè Deum fecit creaturas, quia eas voluit Psal. 113. ergo volitio creaturarum antecedit productionem earum, vt causa antecedit suum effectum: non igitur potest Deus velle per actum, vt formaliter connotantem productionem creaturarum. Posterior consequentia probatur, quia causa in ratione causæ non potest constitui per suum effectum: sed positio creaturarum est causa productionis earum; igitur non potest formaliter constitui per connotationem productionis creaturarum. Resp. distinguendo primum consequens; libera volitio adæquatè sumpta antecedit productionem creaturarum, nego; inadæquatè accepta, secundum quod dicit intrinsecam perfectionem, secundum quæ tantum est libera causa effectus ad extra, concedo. Volitio enim Dei non est causa creaturarum, vt formaliter connotat creaturas, sic enim inuoluit illas, vt effectus à se liberè dependentes, sed est causa creaturarum, quatenus est liberum principium productiuum ad extra, & vt sic, præcedit illas. Ceterum vera est causalis, vel in sensu formali, vel etiam in sensu causali, accipiendo creaturas pro terminis productis, non pro actione ipsa, quæ ad extra liberè producantur, per cuius solam connotationem immediatè constituitur libera volitio Dei. Sic enim vera est prædicta propositio, etiam in sensu causali. Ideo Deus fecit creaturas, quia voluit: nam sicut actio, qua producit creatura, antecedit ipsam creaturam vt terminum productum: ita volitio Dei, quæ formaliter constituitur libera per connotationem solius actionis, antecedit ipsam creaturam, vt terminum productum.

Psal. 113.

103. Instabis. Voluntas Diuina, vt causa est creaturarum, est libera volitio earum; sed vt est causa, antecedit productionem creaturarum; ergo vt est libera volitio creaturarum, non includit formaliter productionem earum. Respondeo distinguendo maiorem; voluntas Diuina, vt causa est creaturarum formaliter & in actu secundo, est libera volitio earum, concedo; vt causa est fundamentaliter, & in actu primo, nego. Vnde ad

mino-

Aristot.

S. Thomas.

minorem; voluntas Diuina, vt causa fundamentaliter, & in actu primo antecedit productionem creaturarum, concedo; vt causa est formaliter, & in actu secundo, nego: igitur vt libera volitio non includit formaliter productionem creaturarum, nego consequentiam; quia est libera volitio creaturarum; vt est ipsarum causa formaliter, & in actu secundo, non autem vt est causa fundamentaliter, & in actu primo.

103. Ceterum non semper in propositione causali assignatur causa, realiter, sed interdum ratione tantum distincta: vt constat in his propositionibus: *Ideo Deus concurrit cum voluntate creata quia voluntas vult concurrere: &: Ideo voluntas creata vult, quia Deus concurrit cum illa.* In vtraque enim propositione causa, quæ assignatur, non realiter, sed ratione tantum distinguitur ab effectu. Nam in priori propositione causa concursus generalis Dei assignatur concursus voluntatis creatæ: in posteriori contra, causa concursus voluntatis creatæ assignatur concursus generalis Dei, cum tamen neuter concursus sit realis & adæquata causa alterius, sed vna indiuisibilis actio se ipsa procedens à virtute Dei, & creaturæ simul. Pari modo cum dicitur: *Ideo Deus produxit mundum, quia illum voluit:* necesse non est, vt assignata causa productionis mundi sit adæquate distincta ab ipsa productione mundi, sed sufficit, si sit inadæquate tantum ab illa distincta; cum in ipsa volitione Dei quæ assignatur proxima causa productionis mundi, includatur ipsa productio mundi, tantquam essentialiter connotatum. Distinguitur igitur libera volitio Dei ab ipsa productione mundi inadæquate, ratione principij duntaxat liberè productiui, quod in ipsa libera volitione Dei essentialiter includitur; non autem adæquate, cum adæquate sumpta, præter principium liberè productiuum, includat etiam vt essentialiter connotatum ipsam productionem mundi.

105. *Obijcies* secundò. Productio ipsa creaturarum ex se indifferens est vt sit, vel nō sit; ergo non potest esse ratio determinatiua Diuinæ voluntatis, sed potius ipsa Diuina voluntas erit ratio determinatiua huius, vel illius productionis. Respondeo, distinguendo antecedens de indifferentia effectiua, & formali. Concedo productionem esse indifferentem effectiue, non autē formaliter. Productio igitur effectiue determinatur à libera voluntate Dei, formaliter verò ipsa determinat voluntatem Dei, ad formalem volitionem creaturarum. Sicut volitio creata effectiue determinatur à voluntate creata, formaliter verò ipsa determinat voluntatem creatam, in ratione volentis potius, quàm nolentis. Quare distinguo primum consequens; non potest productio creaturarum esse ratio determinatiua Diuinæ voluntatis effectiue, concedo; formaliter nego. Distinguo etiam secundum consequens; debet ante productionem assignari ratio determinatiua Diuinæ voluntatis formalis, nego; effectiua, concedo: hæc autem est

ipsa virtus libera Diuinæ voluntatis, actiue indifferens ad hanc, vel illam productionem: vt constat de voluntate creata, quæ se ipsa effectiue determinat ad hanc, vel illam volitionem, absque alia præuia determinatione, nam hoc est de ratione virtutis actiue indifferentis, posse se ad oppositos actus determinare, absque præuia determinatione.

106. *Obijcies* tertio: Non dicitur creatura velle, quando habet propositum volendi, sed quando actu vult: igitur nec Deus ab æterno voluit, quando habuit propositum creandi, sed quando in tempore creauit. Respondeo, negando consequentiam. Ratio discriminis est, quia creatura vult per actum superadditum, Deus autem per actum necessarium connotantem futuritionem effectus, liberè à se dependentis: atqui Deus ab æterno habuit actum connotantem futuritionem effectus, liberè à se in tempore dependentis; igitur ab æterno habuit actum liberum volendi mundum, esto ab æterno mundum non creauerit.

107. *Instabis.* Si Deus ab æterno dicebatur velle creaturas, quia ab æterno connotabat illas liberè à se producendas in tempore, pari modo dicitur Petrus nunc velle peccatum, quia nunc connotat peccatum, cras à se liberè committendum. Respondeo, Si Petrus nunc se determinet ad peccandum cras, nunc dicitur velle peccatum, non quia nunc connotat peccatum cras à se liberè committendum, sed quia nunc committit peccatum, per internum propositum cras peccandi. Ratio discriminis, quia quamdiu creatura actu non peccat, semper potest voluntatem peccandi retractare; Deus autem, quia immutabilis est, si semel aliquid connotat, liberè à se faciendum, semper & infallibiliter connotat, quia nequit suum actum, semel positum retractare.

108. *Viges.* Non minùs voluntas creata ex suppositione quoddam elicitura est actum cōtritionis, toto tēpore, antequam illum eliciat, infallibiliter connotat illum à se eliciendum, quam ex suppositione quod Deus erat mundum creaturus, ab æterno infallibiliter cōnotauit illum à se producendum: ergo tam infallibilis est voluntas creata in suis decretis, quàm voluntas increata in suis. Antecedens patet: nā tam est infallibile, vt quod ex suppositione libertatis creatæ est futurum, sit futurum, quàm quod ex suppositione voluntatis increatæ futurum est, sit futurum: ergo eque infallibiliter voluntas creata connotat suum actum futurum, ex suppositione quoddam sit futurus, ac voluntas increata connotat productionem creaturæ, ex suppositione quoddam sit futura, & consequenter eque infallibile est decretum voluntatis creatæ, ac decretum voluntatis increatæ. Consequentia verò primi enthymematis probatur: quia si decretum diuinum non est aliud, quàm voluntas ipsa increata connotato tantum effectu liberè producendo; etiam decretum creatum nil aliud erit, quàm voluntas ipsa creata, connotato tantum actu liberè à se producendo: igitur tam

infallibile erit decretum creaturę, quàm Dei. Respon. negando consequentiam, eiusque probationem: tum quia diuersum est decretum Dei, & creaturę. Huius enim decretum consistit in libero proposito, quod in præsentia habet de suo futuro actu, quod propositum natura sua mutabile est. Decretum verò Dei, cum nequeat consistere in aliquo libero proposito distincto ab ipso actu necessario ut connotante effectum liberè à se producendum, longè diuersum erit à Decreto creaturę: proinde, esto eque infallibiliter voluntas creata connotet suum actum ex suppositione futurum, ac voluntas increata effectum à se producendum, quia tamen decretum creaturę non sumitur ex huiusmodi connotatione effectus ex suppositione futuri, sed ex præsentia proposito mutabili, non erit dicendum eque infallibile esse decretum creaturę, ac Dei, tum quia infallibilitas ipsa, quam dicit decretum creatum, quatenus connotat actum ex suppositione futurum, non tam oritur ex immutabilitate voluntatis creatę, quàm ex ipsa suppositione futurationis: non secus ac infallibilitas, quam importat decretum eiusdem creaturę, quatenus connotat actum ex suppositione præsentem, non tam oritur ex immutabilitate voluntatis creatę, quàm ex suppositione ipsius actus præsentis, qui dum est præsens, aut futurus, non potest non esse præsens, aut futurus, ac proinde non connotari à voluntate creata. Infallibilitas verò, quam dicit Decretum diuinum, quatenus connotat effectum futurum, oritur ex ipsa immutabilitate voluntatis increatę, quę semel pro sua libertate determinata ad vnum, implicat ob infinitam suam constantiam mutari in oppositum. Quare ipsa futuri effectus suam infallibilitatem sortitur ex immutabilitate diuinę voluntatis: contrà verò infallibilitas voluntatis creatę in connotando suum actum futurum, sumitur ex ipsa futuratione actus ex suppositione futuri.

109. Instabis vltimè. Agens intellectualem, qualis est Deus, nihil extra se producit, nisi moraliter ad intra determinatus: ergo ante omnem extrinsecam productionem supponitur Deus moraliter determinatus intra se: determinatur autem moraliter intra se per liberum actum volendi: ergo ante omnem extrinsecam productionem supponitur Deus moraliter determinatus per liberam volitionem: non igitur libera volitio diuina inuoluit productionem effectus futuri, tanquam essentiale connotatum. Resp. negando Minorem: falsum quippe est, etiam in agente intellectu creato, ut ante omnem liberam productionem debeat supponi moraliter determinatus per actum liberum antecedentem ipsam liberam productionem: patet in ipsa productione liberę volitionis, quam voluntas creata liberè in se ipsa producit, cum tamen ante illam non supponatur moraliter determinata per aliquem actum distinctum ab ipsa libera productione suę volitionis: nam in hoc ita se habet

Deus ad extrinsecam productionem effectus, sicut voluntas creata ad intrinsecam productionem suę volitionis. Quod etiā probatur ratione, quoniam ut agens intellectualem possit liberè aliquid producere, sufficit, ut supponatur in actu primo proximè potens ad vtrūque supponitur autè proximè potens ad vtrūque tum per iudicium vtriusque partis, tum per voluntatem indifferentem actiue ac potètem ad vtrumque, quibus positis absque alio superaddito actu poterit agens intellectualem liberè se determinare ad productionem, vel non productionem effectus, per ipsam et productionem, vel non productionem.

109. *Obijcies* quartò: Si liberum velle Dei nullam addit intrinsecam perfectionem actui necessario, posset Deus sine vlla sui mutatione, res velle in tempore, & non ab æterno; imò mutare liberum suum decretum, absque vlla sui imperfectione. Respondeo, negando vtramque sequelam: ratio prioris negationis est, quia non potuit Diuina voluntas futuros effectus ab æterno liberè non connotasse: sed in hac libera connotatione futuri effectus consistit liberum decretum Dei: igitur implicat, Deum tale decretum habere in tempore, & non ab æterno. Ratio posterioris negationis est; quia licet hoc non arguat imperfectionem physicam, arguit tamen moralem inconstantiam, quę procul à Deo esse debet.

110. *Obijcies* quintò: Datur in Deo noua terminatio scientię: sed hæc saluari non potest per extrinsecam duntaxat connotationem obiecti; ergo nec per talem extrinsecam connotationem saluari poterit noua, ac libera terminatio diuinę voluntatis. Maior constat de scientia Visionis, quę ita terminatur ad re futuram, ut potuerit ad eam non terminari. Minor probatur; nam hæc terminatio, cum sit vitalis expressio obiecti, nequit saluari per solam connotationem obiecti. Respondeo, negando minorem, eiusque probationem. Etenim scientia Visionis nihil noui intentionaliter exprimit intellectui diuino, quod non exprimit scientia simplicis intelligentię: nam scientia simplicis intelligentię intentionaliter exprimit res omnes, secundum omnem dispositionem, quam possunt habere: vnde nihil noui exprimit vna, quod non exprimat altera. Solum scientia Visionis connotat obiectum in propria natura existens, quod non connotat scientia simplicis intelligentię: hæc autem connotatio non variat intrinsecè scientiam, quia scientia non pendet ex obiecto, in propria natura existente, sed intentionaliter tantum præsentem: ut constat de visione corporea, quę, si rem exprimat per propriam speciem, siue deinde res illa fiat præsens in propria natura, siue non, semper illa eodem modo exprimitur, & repræsentatur potètię Visionis: nec aliqua perfectio additur, vel demitur visioni ex præsentia, vel absentia ipsa obiecti in propria natura existentis. Cuius ratio est, quia tota perfectio cognitionis attenditur penes esse intentionale obiecti, non autem penes esse naturale.

Vnde

111. Vnde potius hinc sumitur noua ratio ad confirmandam nostram doctrinam: nam sicut in actu scientiæ simplicis intelligentiæ, qui terminatur ad creaturas possibles, præsupponitur omnis perfectio intrinseca, quæ haberi posset per actum contingentem, terminatum ad creaturas futuras: ita in actu voluntatis simplicis complacentiæ, terminato ad creaturas possibles, præsupponitur omnis intrinseca perfectio, quæ haberi posset per actum contingentem, terminatum ad creaturas futuras, & hoc idem, quia sicut ut actus necessarius Diuinæ voluntatis fiat liber, non postulat, nisi solam connotationem extrinseci effectus liberæ à se dependentis: ita, ut actus necessarius Diuinæ scientiæ fiat contingens, non postulat, nisi solam connotationem obiecti contingentis in se ipso existentis; nam totam perfectionem intrinsecam, quam in actu ipso scientiæ exprimere posset obiectum contingens, exprimit obiectum necessarium: quemadmodum totam perfectionem intrinsecam, quam dare posset terminatio actus liberi, dat ipsa terminatio actus necessarij, qui ex se supponitur per modum simplicis complacentiæ necessariò terminatus ad omnem bonitatem possibilem.

112. *Obijciat* sextò: Datur aliqua libera volitio in Deo; cui nulla respondet productio ad extra: ergo libera volitio Dei non sufficienter saluatur per connotationem productionis ad extra. Antecedens constat. Primò de libera nolitione alterius mundi. Secundò de voluntate simplicis complacentiæ saluandi omnes, cui non correspondet effectus, qui est salus omnium, quia non omnes saluantur. Tertiò de voluntate concurrenti cum omni creatura libera ad eos actus, quos nunquam illa est elicitura; huic enim voluntati nulla respondet productio. Quartò de voluntate conditionata, quam Deus habet de rebus futuris, quæ tamen nunquam erunt; ut voluntas iustificandi, si peccator se disposuerit per gratiam antecedentem. Quintò, multa Deus vult, quæ tamen sine vlla variatione obiecti aliter velle potuisset, per solam variationem intrinsecam terminationis sui actus, ut eandem gloriam nobis velle potuit dependenter, vel independenter à nostris meritis; eandem Pauli conuersionem dependenter vel independenter à Stephani oratione. Sextò, posset Deus mihi votum relaxare, absque vlla mutatione in me facta; aut peccata remittere per extrinsecam duntaxat condonationem. Septimò, sæpè Deus gratis remittit pœnam purgatorij, absque mutatione ipsius animæ purgantis. Octauò, aliquando Deus vnâ rem in aliam dirigit, ut venditionem Iosephi in exaltationem propriæ personæ: non potest autem vnâ res in aliam dirigi, quando illa suprà naturam non est ad aliam ordinata, absque nouo & intrinseco actu dirigentis. Non potest in sententia Thomistarum eadem relatio inuariata in se intrinsecè terminari ad nouum terminum: ergo & eadem voluntas Dei inuariata in se

intrinsecè terminari ad nouum obiectum.

113. Respondeo negando antecedens, & ad primam probationem dico, ipsammet negationem productionis ad extra, liberè à Deo dependentem, esse sufficientem terminum liberæ nolitionis Diuinæ, iuxta ea, quæ superius à nobis dicta sunt.

114. Ad secundam, effectum respondentem voluntati, quam Deus habet de salute omnium, esse ipsa media sufficientia, quæ Deus tribuit omnibus, ut salutem consequi possint. Nam idem medium de se ordinatum ad consequendum finem, est terminus voluntatis absolutæ de medijs ad finem, & simul conditionatæ de fine ipso, quem Deus non intendit absolutè, sed conditionatè, & dependenter à libertate creaturæ; cui hoc ipso, quod præbet media sufficientia ad finem, vult illi virtualiter finem in ipsa collatione mediorum; ad finem ordinatorum: nam quâ ratione media continent finem, ad quem ordinantur; eadem ratione, voluntas ipsa dandi media continet voluntatem dandi finem; igitur sicut media ordinata ad finem virtualiter continent finem; ita & voluntas dandi media continebit virtualiter voluntatem dandi finem.

115. Ad tertiam, effectum cui correspondet huiusmodi voluntati, esse ipsam potentiam liberam creaturæ cum omnibus ad tales actus eliciendos antecedenter prærequisitis. Nam ea ipsa, quæ sunt terminus voluntatis absolutæ, sunt etiam terminus voluntatis conditionatæ, quatenus virtute continent effectus, propter quos illa dantur. Dicitur ergo pariter Deus vellet peccata, quæ in ipsa libertate creaturæ, ut in causa sufficienter continentur. Respondeo, negando consequentiam, quoniam ad peccata supponitur in Deo displicentia, quâ illa prohibet, ne fiant. Contrà verò ad actus bonos supponitur in Deo complacentia, quâ illos præcipit, vel consulit, ut fiant.

116. Ad quartam dico, effectum respondentem decretis conditionatis, quæ in Deo actu supponuntur, esse omnia in actu primo sufficienter requisita ad effectum consequendum creaturæ collata; nam in ijs dicitur Deus velle conditionatè finem. Pro quo nota, decretum conditionatum in Deo duos actus liberos virtualiter inuoluere; vnum formaliter, quo media ipsa ad finem consequendum decernuntur; alterum virtualiter, quo finis ipse intenditur in ipsa collatione mediorum. Primus actus formaliter est in Deo; secundus tantum virtute, quia nimirum si conditio pōneretur ex parte creaturæ, pōneretur & decretum ex parte Dei: nam illud idem decretum, quod erat virtuale in Deo, etuaderet formale per connotationem conditionis extra positæ.

117. Ad quintam dico, huiusmodi variationem saluari per diuersam connotationem motiui, quo Deus proximè mouetur ad effectum producendum: si enim mouetur ad dandam gloriam ex solo motiuo suæ bonita-

tis, gloria ex tali motiuo collata, dicitur dari independentem à meritis, & ut purum donum; si verò mouetur ex motiuo meritorum, eadem dicitur dari dependentem à meritis, & ut merces seu corona. Eodem modo si Deus salutem vni decernat ex precibus alterius. Quod autem possit Deus absque intrinseca variatione sui actus eandem rem decernere ex vno, vel alio motiuo, ex quo in ipso effectu producendo resultet diuersa dependentia ab hoc, vel illo motiuo, probatur; nam Deum moueri ex vno potius motiuo, quam ex alio ad effectum producendum, nil aliud est, quam effectum non producere, nisi tale motiuum foret: hoc autem fieri potest, sine intrinseca variatione actus, per solam connotationem effectus, cum dependentia in esse à tali motiuo.

118. Ad sextam, nego antecedens, nam mutatio in eo casu, esset aut reuelatio, à Deo facta de voto relaxando, aut alicuius impedimenti appositio, quod minus votum seruari posset. Nego etiam peccata remitti posse, absque propria retractione peccatoris, & infusione gratiae habitualis in hoc statu naturae eleuatae, ut suppono ex materia de iustificatione, à nobis suo loco disputanda. Neque ad hoc sufficit moralis duntaxat mutatio peccatoris: nam hæc moralis mutatio confurgere debet ex aliqua physica forma, quæ antea non erat, & nunc est; impossibile namque est, intelligere nouam mutationem moralem, absque noua forma physica, ad cuius positionem illa confurgat, cum omnis mutatio moralis necessario fundetur in physica; vel igitur ista physica mutatio erit in creatura, & habetur intentum; vel erit in Deo, peccata remittente, aut vota relaxante: at in Deo esse non potest, ut ex dictis constat; ergo in creatura.

119. Confirmatur; nam ista moralis mutatio in creatura alia esse non posset, quam noua denominatio in ipsa creatura, confurgens ex actu Diuinæ voluntatis aliter, quam antea ad creaturas terminato; implicat quippe eodem modo, quo antea, Diuinum actum ad creaturas terminari, & nihilominus nouam denominationem conferre, cum non possit forma quoad omnia inuariata nouum effectum formalem, vel denominationem conferre. Vnde manet eadem difficultas, quo pacto possit idem actus, immutatus in se aliter nunc, quam antea ad creaturas terminari. Neque dicas, actum Diuinum aliter se habere, non in se, sed in ordine ad suum effectum, quem in creatura causat, non physicè, sed moraliter: quia, ut probatum est, iste effectus non est aliud, quam extrinseca denominatio ab ipso actu Diuino, ut aliter nunc, quam antea, ad creaturas terminato; igitur supponit actum antecedenter ad talem denominationem, aliter ad creaturas terminatum, cum omnis denominatio supponat formam, à qua desumitur.

120. Ad septimam, nego Deum remittere animæ purganti poenam sine Physica mutatione connotata. Nam hoc ipso, quod illi Deus remittit poenam, quæ propter peccata ex di-

uino decreto omnibus taxata est, huiusmodi poenæ remissio connotat suspensionem poenæ, quam talis anima propter sua peccata debebat in purgatorio sustinere. Etenim sicut poena debita peccato supponit in Deo liberum decretum terminatum ad passionem poenæ propter peccata: ita remissio talis poenæ supponit in Deo liberum decretum terminatum ad ipsam negationem poenæ, quæ, quia ex vi alterius decreti ei propter peccata debebatur, dicitur eius negatio remissio poenæ. Quemadmodum si ex pacto, quod Deus iniuit cum Adamo de danda, vel neganda gratia omnibus ab ipso descendentibus, dependentem à merito, vel demerito ipsius, exemisset aliquem, ut multi volunt exemptam fuisse Deiparam, talis exemptio supponeret liberum Decretum in Deo de danda, vel non danda gratia tali personæ exemptæ independentem à merito, vel demerito Adam. Nam etiam peccante Adamo, data fuisset gratia Originalis huic personæ.

121. Ad octauam, respondent aliqui, cum Deus rem vnam dirigat in aliam, ad quam non est suapte natura directa, producere illam peculiari actione cum intrinseco ordine & respectu ad illam rem, ad quam dirigitur. Quod fit, ut res illa non tantum extrinseco actu Dei, sed intrinseco ordine & respectu incluso in ipsa actione, quo producit, dirigatur ad aliam rem, ad quam non erat suapte natura directa. Fundamentum horum auctorum est. Quia, cum non possit talis res contingenter denominari in aliam directam ab actu ipso Diuinæ voluntatis, qui de se immutabilis est, denominari debet ab aliqua forma in re ipsa directa existente; hæc autem alia esse non potest, quam peculiaris actio cum intrinseco ordine & respectu ad rem, ad quam actio ipsa immediatè dirigitur.

122. Ego verò cenfeo, talem mutationem necessariam non esse, sed sufficere dependentiam illam, per quam vna res vel in esse, vel in aliqua perfectione pendet ab alia re ex vi decreti Diuini: talis namque dependentia potest esse fundamentum nouæ, ac contingentis denominationis. Ut si exempli causa, non precessisset venditio Iosephi, secuta non fuisset exaltatio eiusdem apud Ægyptios; sed alio modo ac via usus fuisset Deus ad exaltandum illum. Quod si aliter saluare non possumus hanc nouam denominationem in creatura, nisi per peculiarem actionem in ea productam, potius confugiendum est ad hunc modum, quam ut asseramus, eam desumi ex actu Diuinæ voluntatis, cum ille, utpote necessarius & immutabilis, nequeat huiusmodi contingentem denominationem rebus conferre.

123. Ad nouam, nego consequentiam: ratio discriminis est; nam eadem relatio supponebatur antea intrinsece terminata ad eundem terminum, ut possibile: at eadem voluntas Dei non supponebatur; ut efficax volitio intrinsece terminata ad idem obiectum, ut possibile, sed tantum ut simplex complacencia: ac proinde assignanda est ratio, cur nunc

idem

idem actus dicatur efficax volitio obiecti, qui antea dicebatur simplex tantum complacentia eiusdem: hæc autem alia esse non potest, quam noua connotatio effectus, liberè à se dependentis, modo suprà explicato.

SECTIO IV.

Quotuplex sit voluntas Dei, & an omnis Voluntas Dei adimpleatur.

124. **S**uperest explicanda diuisio voluntatis Diuinæ, quæ communiter à Scholasticis diuidi solet in voluntatem Signi, & Beneplaciti; in voluntatem Antecedentem & Consequentem. Voluntas Signi est, quæ exteriori aliquo signo nobis patescit. Quinque autem signa numerantur Diuinæ voluntatis, Præceptum, Prohibitio, Consilium, Promissio, Operatio: quorum hæc est sufficiens ratio: nam aut Dei voluntas est rei præsentis, & hæc, si bona est, dicitur operatio, seu impletio; si mala, permissio; aut rei futuræ, & circa illam si bona est, & ad salutem necessaria, versatur præceptum; si mala, prohibitio: si est tantum bonum supererogationis, circa illud est consilium; quod, quia non habet malum oppositum, sicut bonum necessarium, circa illud non versatur prohibitio. Est etiam voluntas rei præteritæ, sed quatenus fuit præsens, & ideo illius peculiare signum non ponitur.

125. Porro hæc signa diuerso modo indicant voluntatem in Deo; nam præceptum indicat voluntatem obligandi ad rem præceptam, cum simplici affectu, ut fiat. Prohibitio indicat voluntatem obligandi ad vitandam actionem prohibitam, cum simplici affectu, ne fiat. Consilium est signum intellectus Diuini, practicè iudicantis illud esse melius, cum simplici affectu, ut res consultata fiat. Permissio indicat voluntatem concurrendi ad effectum permissum, & eundem non impediendi, cum simplici affectu, ne fiat. Operatio est indicium voluntatis absolutæ ipsius rei operatæ.

126. Voluntas Beneplaciti dicitur omnis illa, quæ Deus sibi complacet in quauis re creatâ, quo fit ut in voluntate Beneplaciti comprehendatur omne velle Diuinum, ad creaturas existentes quocunque modo terminatum, etiam ipsum velle permissuum, nam etiam Deus sibi complacet in effectu permissu, nam ut sic bonus est, & à Deo volutus, licet malitiam includat, quatenus est à creatura.

Damasce.

127. Voluntas Antecedens ex Damasceno lib. 2. de fide cap. 9. est, quam Deus habet de creaturis, nulla occasione capta ex ipsis, siue ea absoluta sit & efficax, siue simplex tantum complacentia & inefficax. Consequens verò est, quæ occasionem capit ex nobis, ut voluntas præmiandi, vel puniendi, quæ occasionem capit ex nostris meritis, aut

demeritis. Vnde voluntate antecedenti non potest Deus velle, nisi quæ bona sunt, secus voluntate consequente, quæ, quia occasione capit ex nobis permittit potest etiam mala.

128. Ex his inferitur, omnem voluntatem antecedentem esse beneplaciti; non contra, omnem voluntatem beneplaciti esse antecedentem. Ratio prioris est, quia Deus sibi maximè complacet in ijs, quæ antecedente sua voluntate decernit: nam ideo illa decernit, quia in ijs, sibi complacet, alioqui illa non eligeret, cum ad eligenda à nullo alio moueatur, quam à propria sua voluntate & beneplacito. Ratio verò posterioris est, quia Deus non solum sibi complacet in ijs bonis, quæ ipse sola sua voluntate decernit, sed etiam in ijs, quæ dependent à nostra etiam voluntate definit.

129. Est & alia Diuinæ voluntatis diuisio, in absolutam, & conditionatam. Absoluta est, cui actu correspondet libera productio ad extra, per cuius connotationem constituitur libera volitio Dei; quæ & formalis, seu actualis volitio dicitur. Conditionata adhuc est duplex, altera, quæ tantum obiectiue est in Deo, quatenus Deus videt suum decretum, quod haberet, si hoc vel illud faceret. Altera fundatur in aliqua voluntate absoluta, quæ quatenus actu connotat productionem causæ, liberè à se dependentis, dicitur absoluta & formalis: quatenus verò eadem virtualiter tantum connotat productionem effectus, connexi cum causâ liberè à Deo productâ, dicitur conditionata & virtualis. Ut voluntas dandi media propter finem, est absoluta & formalis respectu mediorum, per quorum actualem connotationem constituitur libera volitio Dei absoluta & formalis: respectu verò finis, qui actu ad extra non ponitur defectu cooperationis creaturæ, est conditionata & virtualis. Constituitur autem hæc libera voluntas conditionata & virtualis in Deo per liberam connotationem virtualem effectus, inclusam in ipsa libera connotatione actuali mediorum. Nam quemadmodum in medijs includitur ordo ad finem, & in causâ ordo ad effectum: ita in actuali connotatione mediorum, aut causæ includitur virtualis connotatio finis, & effectus; nam Deus in ipsis medijs, & causis, quas actu cōfert creaturis, præbet quidquid ex parte sua prærequiritur ad finem, vel effectum ponendum; ac proinde in ipsis medijs, seu causis dicitur Deus velle virtualiter finem, & effectum, per cuius virtualem connotationem, inclusam in ipsa actuali connotatione mediorum, & causarum constituitur voluntas conditionata & virtualis in Deo.

130. Quoad alteram partem propositæ quæstionis, an omnis voluntas Dei adimpleatur, difficultas non est de voluntate consequente, quia hæc, cum absolute feratur ad rem, secundum omnes suas circumstantias, semper adimpletur, sed difficultas tantum est de voluntate antecedente, & beneplaciti. In quare.